

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Se vedlagte adresseliste

Deres ref

Vår ref

Dato

200804135-/HNOS

18.12.2008

Reisekostnader ved samvær (barneloven § 44) - oversendelse av rundskriv

Barneloven § 44 og tvisteloven § 6-2 er endret med virkning fra 1. januar 2009. På bakgrunn av de foretatte lovendringer, har departementet utarbeidet et nytt rundskriv, Q-15/08 (vedlagt). Dette rundskrivet erstatter rundskriv Q-17/01.

Flere eksemplarer kan hentes på departementets hjemmesider. Det er også mulig å bestille flere eksemplarer via Departementenes servicesenter (DSS), men vi gjør oppmerksom på at rundskrivet er trykket opp i et lite opplag.

Vi ber Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet informere alle landets meklere om rundskrivet, og at det ligger på departementets hjemmesider.

Med hilsen

Tove Friisø (e.f.)
avdelingsdirektør

Hege B.E. Nordstrand
seniorrådgiver

Postadresse	Kontoradresse	Telefon	Samlivs- og likestillingsavdelingen	Saksbehandler
Postboks 8036 Dep 0030 Oslo	Akersgt. 59	22 24 90 90 Org no. 972 417 793	Telefaks 22 24 27 18	Hege B.E Nordstrand 22242538

Adresseliste

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Domstolene

Forliksrådene

Fylkesmennene

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Rundskriv

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Domstolene
Forliksrådene
Fylkesmennene

Nr.
Q-15/08

Vår ref

Dato
18. desember 2008

REISEKOSTNADER VED SAMVÆR – BARNELOVEN § 44

1. Innledning

Dette rundskrivet erstatter rundskriv Q-17/01. Rundskrivet er endret som følge av endringene i barneloven § 44 og tvisteloven § 6-2 gjort ved lov av 12. desember 2008 nr. 85. Lovendringen trådte i kraft 1. januar 2009. Forarbeidene til lovendringen er Ot. prp. nr. 69 (2007-2008), Innst. O. nr. 25 (2008-2009) og Besl. O. nr. 40 (2008-2009).

Det er gjort endringer i reglene vedrørende konfliktløsningsmekanismene ved at fylkesmannens avgjørelser om deling av reisekostnader ved samvær er gitt tvangskraft, fylkesmannen er gitt myndighet til å stadfeste private avtaler om deling av reisekostnader ved samvær slik at de gis tvangskraft der begge foreldre ber om det og tvister om deling av reisekostnader starter nå med krav om mekling i forliksrådet. I tillegg er det gjort endringer når det gjelder hvilke reiser som omfattes av barneloven § 44 ved at også kostnader samværsforelderen eller bostedsforelderen har til sin egen reise når barnet skal hentes eller bringes til og fra samvær og kostnader samværsforelderen har ved reise til barnet når samværet utøves der barnet bor, omfattes.

Departementet vil i dette rundskrivet belyse ulike problemstillinger som kan oppstå ved praktiseringen av bestemmelsen. Departementet har også utarbeidet en informasjonsbrosjyre Q-1034 B rettet til foreldre, basert på dette rundskrivet.

Barneloven § 44 lyder nå som følger (endret lovtekst er kursivert):

Reisekostnadene ved samvær skal delast mellom foreldra etter storleiken på inntektene deira der foreldra ikkje blir samde om noko anna. *Kostnadene som skal delast, er kostnader til barnet si reise, foreldra sine nødvendige kostnader til reise i samband med å hente eller bringe barnet til samværet og samværsforelderens sine kostnader til eiga reise når samværet skjer der barnet bur.*

Dersom særlege grunnar gjer det rimeleg, kan retten fastsetje ei anna fordeling av reisekostnadene. Er foreldra samde om det, kan sak om reisekostnadene i staden gå til fylkesmannen. Har barnet fylt 15 år, kan sak om reisekostnader gå til fylkesmannen jamvel om berre ein av foreldra ber om det. Reglane i § 64 gjeld tilsvarande. *Fylkesmannen sitt vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg.*

Når begge foreldra ber om det, kan fylkesmannen fastsetje at ei skriftleg avtale om deling av reisekostnader skal kunne tvangsfullførast ved utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 7.

Det ble samtidig vedtatt å endre § 6-2 første ledd bokstav a i lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven):

" 1) Forlikrådet kan behandle saker som kan anlegges ved stevning til tingretten etter reglene for allmennprosess eller småkravprosess i denne loven. Forlikrådet behandler likevel ikke

a) familiesaker, unntatt saker som bare gjelder det økonomiske oppgjøret ved samlivsbrudd eller deling av reisekostnader ved samvær,"

Det økonomiske forholdet mellom foreldrene er et privatrettslig forhold. Dette betyr at foreldrene har full avtalefrihet og kan avtale den fordelingen av reisekostnadene ved samvær som de mener er best egnet i deres konkrete situasjon. Det er foreldrenes ansvar å vurdere spørsmålet om eventuelle reisekostnader når de avtaler samvær. I Ot.prp. nr. 69 (2007-2008) side 16 er dette omtalt:

"Ved avtale om samvær er det blant annet viktig å ta hensyn til hvor ofte samvær rent praktisk kan gjennomføres, og foreldre må ta hensyn til begge parter økonomi og ikke avtale mer samvær enn det de har anledning til å gjennomføre rent økonomisk."

Dersom partene ikke blir enige om en annen fordeling, skal reisekostnadene fordeles forholdsmessig mellom foreldrene etter størrelsen på inntektene deres. Dette er lovens hovedregel. Dersom en av partene mener at det foreligger særlige grunner som gjør en annen fordeling rimelig, kan sak reises for fylkesmannen eller bringes inn for

forlikrådet. Fylkesmannens vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom begge foreldrene ønsker det, kan fylkesmannen også vedta at en skriftlig avtale om deling av reisekostnader skal ha tvangskraft.

Det framgår av Ot. prp. nr. 43 (2000-2001) at bestemmelsen om reisekostnader ikke kommer til anvendelse dersom barnet har delt bosted. I slike saker anses ingen av foreldrene for å ha samvær med barnet.

2. Konfliktløsningsmekanismer

2.1 Fylkesmannens kompetanse

Det følger av barneloven § 44 annet ledd at fylkesmannen eller retten, dersom særlige grunner gjør det rimelig, kan fastsette en annen fordeling av reisekostnadene enn det som følger av foreldrenes inntekter. For at fylkesmannen skal kunne avgjøre saken må begge foreldrene være enige om det. Hvis barnet er over 15 år kan fylkesmannen likevel behandle saken dersom en av foreldrene ønsker det. Fylkesmannens avgjørelse kan klages inn for Barne- og likestillingsdepartementet.

Dersom saken bringes inn for fylkesmannen uten at særlige grunner påberopes, må fylkesmannen avvise saken. Et slikt vedtak tar ikke stilling til reiseutgiftenes størrelse eller hvordan utgiftene skal fordeles mellom foreldrene, og vedtaket vil derfor ikke ha et materielt innhold som lar seg tvangsfullbyrde.

Etter barneloven § 44 tredje ledd, kan fylkesmannen vedta at en skriftlig avtale mellom foreldrene om deling av reisekostnader ved samvær skal kunne tvangsfullbyrdes ved utlegg etter tvangsfullbyrdesloven kapittel 7. Dette er omtalt i kapittel 3.3.3 i Ot.prp. nr. 69 (2007-2008). I kapittel 3.3.3.4 gjør departementet nærmere rede for når en skriftlig avtale mellom foreldrene kan gis tvangskraft:

”En avtale mellom foreldrene om reisekostnader er en privat avtale. Fylkesmannens viktigste oppgave vil være å påse at de formelle vilkårene for en gyldig avtale er oppfylt. Fylkesmannen skal også foreta en prøving av avtalens rimelighet. Avtaler som vil virke urimelige eller som er i strid med hensynet til barnets beste, skal ikke gis tvangskraft. Det må imidlertid kunne legges til grunn at hensynet til en rimelig fordeling av utgiftene mellom foreldrene etter økonomisk evne, vil være sentralt. Dersom avtalen for eksempel pålegger bostedsforelderens å dekke reisekostnader av et slikt omfang at det rammer barnets behov for underhold hos bostedsforelderens, vil dette måtte veie tungt i fylkesmannens vurdering av om avtalen skal stadfestes. Normalt vil imidlertid hensynet til barnets beste først og fremst komme inn i forbindelse med fastsettelsen av samværet, og ikke i forbindelse med fordelingen av reiseutgiftene mellom foreldrene.”

2.2 Rettens kompetanse

Dersom foreldrene ikke ønsker at fylkesmannen skal behandle saken, eller dersom den ene eller begge ønsker å påklage Barne- og likestillingsdepartementets vedtak i en

klagesak, kan saken bringes inn for rettsapparatet. Saken vil da starte med mekling i forliksrådet, jf. tvisteloven § 6-2 første ledd bokstav a. Bestemmelsen ble endret med virkning fra 1. januar 2009, se Ot.prp. nr. 69 (2007-2008).

Tvisteloven § 5-2 jf. § 5-1 annet ledd pålegger den som planlegger å bringe en sak inn for forliksrådet, å sende et skriftlig varsel til den det er aktuelt å reise sak mot. Varselet skal opplyse om kravet og grunnlaget for det. Motparten er for øvrig ikke forpliktet til å besvare henvendelsen.

Behandlingen av en sak i forliksrådet foregår på en mer uformell måte enn i domstolene, og partene vil ofte ikke ha behov for advokat. Det er imidlertid anledning til å møte med prosessfullmektig. Forliksrådet vil først og fremst se om det er rom for et forlik mellom partene. Kommer partene til enighet, kan det inngås forlik. Forliket er bindende for partene og har samme virkning som en rettskraftig dom.

Oppnås ikke forlik, fortsetter saken over i domsforhandlinger. Forliksrådet kan avsi dom dersom en av partene ber om det, og saken gjelder en formuesverdi under 125 000 kroner. Alle dommer kan bringes inn for tingretten innen én måned, jf. tvisteloven § 6-14 første ledd. Dersom saken ikke bringes inn for tingretten, blir dommen rettskraftig.

Det følger av Ot.prp. nr. 69 (2007-2008) kapittel 3.3.1.4 at forliksrådene kan behandle både saker der det er tvist om fordelingen av reisekostnadene, og saker der en av partene ikke betaler i henhold til det rettslige grunnlaget for fordelingen, for eksempel en privat avtale. Dette innebærer at forliksrådet også kan behandle saker der det ikke foreligger "særlege grunner" etter barneloven § 44 annet ledd. Slike saker kan blant annet gjelde uenighet om hvilke kostnader som skal deles og om kostnadene er nødvendige og rimelige.

3. Oppgjørsmåter

Dersom foreldrene ikke kan komme til enighet om en fordeling av reisekostnadene, må den som hevder å ha et krav mot den andre bringe saken inn for fylkesmannen eller forliksrådet for å få tvangsgrunnlag. Dersom kravet ikke innfris, må kravet inndrives som et alminnelig pengekrav etter tvangsfullbyrdslovens regler.

Etter de alminnelige ulovfestede regler om motregning kan en bidragspliktig i utgangspunktet ikke gjøre opp sin bidragsgjeld ved motregning. Og dette utgangspunktet må i alle tilfelle gjelde når det dreier seg om spørsmålet om å motregne kravet på reisekostnader. Det er barnet som har rett til bidraget, jf. barneloven § 52 tredje ledd, mens bidragsmottakeren er den som skylder bidragspliktige penger.

For noen foreldre vil det være hensiktsmessig at den ene legger ut og senere får pengene tilbake, mens det for andre er mer hensiktsmessig at de betaler annen hver gang eller en av tre reiser osv. I de tilfellene der foreldrene ikke selv klarer å finne frem til en ordning for hvordan selve betalingen av reisekostnaden skal skje mellom dem, vil det naturlige utgangspunkt etter departementets vurdering, være at betaling skjer etterskuddsvis.

4. Reiser som omfattes

Foreldrene kan selv avtale hvem som skal hente og bringe barnet til samvær, og hvor barnet skal hentes og bringes, for eksempel i barnehagen eller på skolen. Er de ikke blitt enige om noe annet, er det samværsforelderens som henter og bringer barnet. Bostedsforelderens kan i en avgjørelse om samvær også bli pålagt å medvirke til henting og bringing av barnet, noe som kan være en forutsetning for at samværet skal kunne gjennomføres. Dette er ikke et lovfestet prinsipp, fordi det vil følge implisitt av den enkelte samværsordning som er fastsatt.

Bestemmelsen gjelder reisekostnader ved samvær, både til henting og bringing. Med virkning fra 1. januar 2009, er det inntatt en presisering i lovens første ledd. Det går nå klart fram av ordlyden at også kostnader samværsforelderens eller bostedsforelderens har til sin egen reise når barnet skal hentes og/eller bringes, samt samværsforelderens reisekostnader når vedkommende skal reise til barnet for å ha samvær der barnet bor, omfattes. Bakgrunnen for lovendringen er en dom (Hålogaland lagmannsrett 12. oktober 2004) der retten kom til at daværende ordlyd ikke omfattet foreldrenes alenereiser ved henting/bringning av barn ved samvær, og heller ikke samværsforelderens alenereiser der samvær skal skje på barnets bosted. Se nærmere om dette i Ot.prp. nr. 69 (2007-2008) kapittel 3.2.

I noen tilfeller er det nødvendig at barnet reiser i følge med en voksen. I utgangspunktet vil barnets alder og modenhet avgjøre om det kan reise alene, eller om barnet må ha følge av en voksen. For enkelte transportmidler er det faste aldersgrenser for når et barn kan reise alene. Dersom det oppstår tvist mellom foreldrene om hvorvidt barnet kan reise alene eller ikke når barnet har oppnådd den alder som kreves, må den aldersgrensen som er satt i utgangspunktet være avgjørende. Unntaksvis må det etter departementets syn kunne aksepteres at reisekostnadene også skal omfatte en voksen person utover aldersgrensen når det er urimelig å la barnet reise alene. I en slik rimelighetsvurdering må f. eks. barnets alder, modenhet, funksjonsdyktighet, reisens varighet og om barnet må bytte transportmiddel underveis tillegges stor vekt. Av hensyn til barnet mener departementet at foreldrene også må godta høyere reisekostnader i en overgangsperiode slik at barnet gradvis får en tilvenning til å reise alene.

5. Kostnader som omfattes

Med reisekostnader menes alle kostnadene foreldrene har som knytter seg til selve reisen til barna og til voksne der deres reise omfattes, jf. § 44 første ledd. Reisekostnader til feriereiser under samværet faller utenfor fordelingen. Reisekostnader må tolkes bokstavelig og omfatter ikke eventuell tapt arbeidsfortjeneste i forbindelse med at den ene forelderens bringer barnet til eller fra samvær.

Der partene ikke blir enige om noe annet, må reisekostnadene som skal fordeles være rimelige og nødvendige. Dersom en av foreldrene påstår at den andre ikke har valgt den billigste løsningen, legges bevisbyrden for dette på den som setter frem påstanden.

Det må tas med i vurderingen at det er barnets beste som skal være avgjørende, og at en dyrere reisemåte i noen tilfeller kan representere et bedre alternativ for barnet.

Til spørsmålet om hvilke kostnader som er rimelig å legge til grunn ved bilkjøring antar departementet at det bare må være de faktiske reisekostnadene som omfattes, og ikke kostnader til forsikring på bil etc. De faktiske kostnadene ved bilkjøring kan for eksempel være utgifter til drivstoff, bomavgifter, ferger og tunneler. Uavhengig av hvor mange ulike transportmidler som benyttes, er det reisekostnadene fra dør til dør som skal fordeles.

I enkelte tilfeller kan reiseveien mellom samværsforelders bosted og bostedsforelders bosted være så lang at det er nødvendig med overnatting. Verken loven eller forarbeidene tar opp dette spørsmålet, og det er heller ikke avklart gjennom rettspraksis. Det er derfor opp til foreldrene å bli enige om hvorvidt utgifter til overnatting skal deles. Dersom foreldrene ikke blir enige, kan saken bringes inn for forlikrådet.

6. Beregning av inntekt

Det fremgår av Ot.prp. nr. 43 (2000-2001) side 103 at departementet mener at det samme inntektsbegrepet som ved beregning av barnebidrag bør benyttes ved beregning av foreldres inntekt ved deling av reisekostnader. Fylkesmannen og retten er imidlertid ikke bundet til å bruke dette inntektsbegrepet. Foreldrene står også fritt til å benytte et annet inntektsbegrep dersom de er enige om det.

Ved beregning av barnebidrag settes inntekten lik personinntekt medregnet positive netto kapitalinntekter over kr. 10 000 per år. Der bostedsforelder mottar utvidet barnetrygd, ekstra småbarnstillegg eller kontantstøtte, legges dette til vedkommendes inntekt. Det samme gjelder den fastsatte fordelingen av fradrag i skatteklasser 2. Dersom en av foreldrene er selvstendig næringsdrivende skal kapitalinntektsdelen av næringsinntekten medregnes i kapitalinntekten. Hvordan kapitalinntektsdelen beregnes for ulike grupper selvstendig næringsdrivende framgår av NAVs rundskriv Hovednummer 55 – Lov om barn og foreldre. Rundskrivet er lagt ut på NAVs hjemmesider www.nav.no.

I de sakene der det foreligger en bidragsavtale eller avgjørelse, vil det være rimelig å basere seg på de inntektene som er lagt til grunn der. Det er foreldrenes egen sak å avgjøre reisekostnadsspørsmålet, og det er viktig for gjennomføringen av barnets samvær at begge parter medvirker. Det er derfor avgjørende at begge bidrar så godt de kan med å gi hverandre de inntektsopplysningene som trengs.

Fylkesmannen skal i henhold til forvaltningsloven § 17 påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Dette medfører at fylkesmannen må kunne kreve at partene fremlegger de nødvendige opplysninger, herunder opplysninger om inntektsforhold. Foreldrene vil ha rett til å få innsyn i den andre partens inntekter jf. forvaltningsloven § 18.

Det følger av bidragsreglene at i saker der partene ikke gir en tilfredsstillende dokumentasjon av inntektene, eller der en av partene ikke har inntekt, kan fylkesmannen eller retten skjønnsfastsette foreldrenes inntekter. Etter dette kan inntekten for eksempel skjønnsfastsettes der en av foreldrene ikke har inntekt fordi vedkommende er hjemme med nytt barn.

7. Nærmere om "særlige grunner"

Vilkåret for at fylkesmannen eller retten skal kunne bestemme en annen fordeling av reisekostnadene enn forholdsmessig etter foreldrenes inntekt, er at det foreligger særlige grunner som gjør dette rimelig. I Ot. prp. nr. 43 (2000-2001) er følgende uttalt om unntaksregelen på side 103:

"I noen situasjoner vil en forholdsmessig fordeling av reisekostnadene slå svært urimelig ut, for eksempel der det er store inntektsforskjeller mellom foreldrene samtidig som reisekostnadene er høye. Det vil derfor være behov for en unntaksregel for å unngå særlig urimelige resultater. Ved rimelighetsvurderingen skal det legges vekt på hva som fremstår som den beste løsningen for barnet. Det må foretas en helhetlig vurdering av hver av foreldrenes totale situasjon. Ved vurderingen kan det blant annet legges vekt på foreldrenes økonomi, reisevei og reisemåte. Etter departementets syn vil det at en av foreldrene flytter som regel ikke alene utgjøre en særlig grunn til å fravike hovedregelen om forholdsmessig fordeling av reisekostnadene. De fleste foreldre som flytter har gode grunner for det. Flytting kan for eksempel være nødvendig i forbindelse med jobb eller på grunn av familiemessige forhold. I de fleste tilfeller vil det derfor være naturlig at kostnadene fordeles etter foreldrenes inntekt i tråd med hovedregelen."

I følge lovens forarbeider skal det meget til for at unntaksbestemmelsen kommer til anvendelse, jf. det som er sagt ovenfor om "vil en forholdsmessig fordeling av reisekostnadene slå svært urimelig ut" og "å unngå særlig urimelige resultater"

En forholdsmessig fordeling av høye reisekostnader kan eksempelvis virke urimelig der bostedsforelderens har særlig svak økonomi, samtidig som samværsforelderens har lav eller midlere inntekt. I et slikt tilfelle kan en fordeling av reisekostnadene etter hovedregelen ramme barnets behov for underhold fra bostedsforelderens. Ved vurderingen av partenes innbyrdes økonomiske forhold, finner departementet det hensiktsmessig å se hen til den bidragsevnevurderingen som gjøres av en bidragspliktig i forbindelse med fastsettelse av barnebidrag. Denne vurderingen tar hensyn til at en person skal ha midler igjen til nødvendig livsopphold til seg og sin husstand før bidrag fastsettes, og den tar utgangspunkt i gjeldsordningslovens satser. Det er utarbeidet faste inntektsgrenser, og disse er vedlagt rundskrivet. Satsene oppdateres årlig, og oppdateringene vil være tilgjengelige i den elektroniske utgaven av rundskrivet.

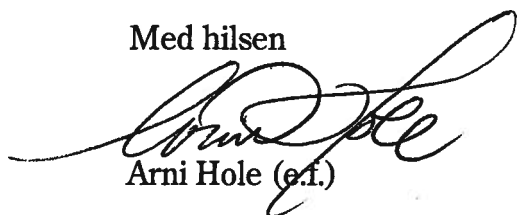
Et annet eksempel på særlige grunner kan være at inntekten til en av partene er redusert eller bortfalt uten at det etter fylkesmannens vurdering foreligger en rimelig grunn for det. Forholdet mellom den enkeltes inntekter og utgifter må unntaksvis også kunne benyttes som særlig grunner.

Det fremgår av forarbeidene at tilfeller der en av foreldrene flytter, som regel ikke alene vil utgjøre en særlig grunn. Flytting kan imidlertid være ett av flere momenter som til sammen utgjør en særlig grunn.

Når det gjelder høye reiseutgifter vil departementet også vise til følgende uttalelse fra Ot. prp. nr. 43 (2000-2001) side 103:

"Foreldrene kan avtale en samværsordning som tar hensyn til deres spesielle situasjon. De kan også velge å avtale en samværsordning som innebærer sammenhengende samvær over flere dager, i stedet for mer oppdelt samvær slik at antall reisedager for barnet reduseres samtidig som reisekostnadene blir lavere."

Med hilsen

Arni Hole (e.f.)

Tove Friisø

VEDLEGG TIL RUNDSKRIV Q-15/08

Veiledende inntektsgrense for bidragsevne fra 1. januar 2009.

Skatteklasser	Voksne i husstanden	Antall egne barn i egen husstand	Inntektsgrense for bidragsevne*
1	Flere voksne	0	151 200
1	Flere voksne	1	192 600
1	Flere voksne	2	236 200
1	Flere voksne	3	282 400
1	Flere voksne	4	328 500
2	Flere voksne	0	136 000
2	Flere voksne	1	177 400
2	Flere voksne	2	219 200
2	Flere voksne	3	265 400
2	Flere voksne	4	311 600
1	Eneste voksne	0	191 900
2	Eneste voksne	1	218 400
2	Eneste voksne	2	264 600
2	Eneste voksne	3	310 700
2	Eneste voksne	4	356 900

* Nedre grense for inntektsevne. Inntekt lik eller mindre enn oppgitt beløp gir 0 i bidragsevne.

Inntektsgrensene oppdateres per 1. juli hvert år. Oppdaterte satser vil bli lagt ut på Barne- og likestillingsdepartementets hjemmesider (www.regjering.no) under rundskriv Q-15/08.